IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Appell numru 440 tal-2018

Il-Pulizija
vs
Sharon MIHALIK

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar is-27 ta' Novembru 2018 fil-konfront ta' Sharon MIHALIK detentriċi tal-karta tal-identità bin-numru 570574M li ġiet mixlija:

   Talli fit-22 ta' Jannar 2015 għall-ħabta ta' 19:50 fi Triq Hompesch, il-Fgura waqt li kienet qed issuq vettura bil-mutur bin-numru tar-reġistrazzjoni EBI 284 b'nuqqas ta' ħsieb, bi traskuraġni jew b'nuqqas ta' ħila fl-arti jew fil-professjoni jew b'nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti tat-traffiku, involontarjament ikkaġunat offiża ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Patrick Busuttil skont kif iċċertifika Dr. Rene' Camilleri mill-Isptar Mater Dei, liema offiċa kkaġunat debulizza permanenti fis-saħħa jew fil-funzjoni ta' xi parti tal-ġisem jew ġabet difett permanenti f'parti tal-għamla tal-ġisem, jew marda permanenti tal-moħħ skont kif imsemmi fl-artikolu 218 tal-Kodiċi Kriminali. Il-Prosekuzzjoni talbet ukoll li l-imputata tiġi skwalifikata mill-liċenzji kollha tagħha tas-sewqan.

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, wara li qieset li f'dan il-każ kemm l-imputata appellanti kif ukoll il-parte civile kienu negliġenti fil-manuvri rispettivi tagħhom u b'hekk ikkontribwew għal dan is-sinistru, ma rriżultax li l-ħtija kontributorja tal-parte civile kienet il-kawża unika ta' dan l-inċident u b'hekk sabet lill-imputata appellanti ħatja tar-reat addebitat lilha u wara li rat l-Artikoli 30, 218(1)(a) u 226(1)(a) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, ikkundannatha għal multa ta' elf euro u xahar sospensjoni tal-liċenzji kollha tas-sewqan li kellha tibda għaddejja minn nofs il-lejl.

3. Illi minn din is-sentenza Sharon MIHALIK interponiet appell permezz ta' rikors datat 14 ta' Diċembru 2018 li permezz tiegħu talbet lil din il-Qorti jogħġobha:

> Tħassar u tikkanċella s-sentenza appellata u konsegwentement tilliberaha minn kull imputazzjoni u ħtija fin-nuqqas tirriforma s-sentenza appellata billi tikkonfemaha f'dik il-parti fejn sabitha ħatja tal-imputazzjoni miġjuba kontriha u tirriformaha billi tipprovdi għal piena aktar mita u idoneja għaċ-ċirkostanzi tal-każ.

Dan wara li saħqet is-segwenti aggravji: -

> (a) Li l-Qorti tal-Maġistrati sabet il-ħtija fl-appellanti in bażi għal verżjonijiet konfliġġenti fir-rigward tad-dinamika ta' dan l-inċident u għamlet apprezzament ħażin tal-provi.
> (b) Li n-negliġenza tal-*pedestrian* kienet il-kawża unika ta' dan l-inċident.
> (c) Li l-piena inflitta kienet eċċessiva.

Ikkunsidrat: -

4. Illi f'dan il-każ l-appell jistrieħ fuq l-apprezzament tal-fatti magħmula mill-Qorti tal-Maġistrati. B'mod partikolari f'appelli ta' dan il-ġeneru, huwa importanti li jiġi ċċarat x'inhuma l-funzjonijiet ta' din il-Qorti tal-Appell Kriminali, li f'dan il-każ tisma' appelli minn sentenzi mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Dawn il-funzjonijiet ġew spjegati f'diversi sentenzi, fosthom fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] fejn intqal:-

---

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u r-***Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina*** 24 ta' April 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan*** et, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa*** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il- verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. B'hekk anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, ċjoe li terġa tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le qabel xejn teħodha l-Qorti tal-Maġistrati li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali u tasal għall-konklużjonijiet tagħha wara li tkun qieset kollox.[2]

6. Din il-Qorti, bħala Qorti tal-Appell Kriminali twettaq id-dmir ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, il-Qorti tal-Maġistrati, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiemha, setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Huwa minħabba f'hekk u biex tilħaq dan l-għan li din il-Qorti, bħala Qorti tal-Appell tagħmel l-apprezzament tagħha tal-provi prodotti quddiem dik il-Qorti.

---

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

7. Bosta drabi l-fatti li joħorġu mill-provi mhux dejjem ikunu jaqblu ma xulxin. Anzi ġieli jkun hemm xiehda li jgħidu bil-maqlub ta' xulxin. Għalhekk din il-Qorti trid tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati u dan għaliex jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza jekk ma jkunx hemm raġuni valida.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib***, 15 ta' Jannar 2009; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili***, 19 ta' Gunju 2008; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter***, 14 ta' Dicembru 2004; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina***, 24 ta' April 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak***, 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***, 5 ta' Lulju 2002; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004;

9. In oltre, għal dak li jirrigwarda l-kredibbilta' tax-xhieda, l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li filwaqt li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess, is-subartikolu (2) tal-istess artikolu jippostula li xhud wieħed waħdu jekk emnut huwa suffiċjenti. Dan ukoll ġie kkonfermat minn ġurisprudenza nostrana kopjuża fejn dan il-prinċipju ġie ripetutament assodat.[4]

10. Illi wkoll relevanti ai fini tat-test tal-kredibbilta huwa l-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali li jistipula li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

Il-Pulizija vs Maurice Saliba, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et***, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bonavia*** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; ***Il-Pulizija vs Antoine Cutajar*** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; ***Il-Pulizija vs Carmel Spiteri*** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

11. Skond il-ġurisprudenza nostrana jekk il-Qorti tal-Maġistrati tonqos milli tagħmel dan l-ezerċizzju fir-rigward ta' xhieda ta' ċertu portata jew li permezz tat-testimonjanza tagħhom ikollhom pern fuq is-sentenza finali, tista tirriżulta n-nullita' tal-proċeduri, li tista' titqajjem anki *ex officio* mill-Qorti stess u dan partikolarment meta l-każ ikun jistrieħ fuq il-kredibbilta' o meno tax-xhieda. Fi kliem ieħor jekk il-Qorti tkun qed tibbaża s-sentenza tagħha fuq in-nuqqas ta' kredibbilta' o meno ta' xhud jew xhieda partikolari, dik il-Qorti ma tkunx tista tasal għal tali konkluzjoni b'mod sodisfaċċenti mingħajr l-ewwel ma tkun semgħet dawn ix-xhieda partikolari jixhdu viva voce.[5] Biss f'din il-kawża jirriżulta li matul is-seduta tat-12 ta' Novembru 2018 il-Prosekuzzjoni, il-parte civile kif ukoll id-Difiża qablu li fil-proċess kien hemm kollox inserit u qablu li jħallu din il-kawża kellha tiġi differita għas-sentenza.

12. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Thorne,***[6]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

13. L-akbar sfida li jkollu kull Ġudikant hi li huwa jkun jixtieq dejjem jasal li jiskopri l-verita storika. Dan peress li l-evidenza li jkollu quddiemu kemm dik diretta, kif ukoll u, *a maggior ragione*, dik

[5] Ara is-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bartolo*** deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar id-9 ta' Settembru 1999 ippreseduta mill-imhallef Vincent Degaetano.
[6] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

indiretta, mhux dejjem neċessarjament iwasluh għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur għaliex il-Qrati mhux dejjem ikunu f'qagħda li jikxfu l-verita storika mix-xiehda tax-xhieda li jixhdu quddiemhom. U f'kull każ, il-Qorti ma għandhiex il-fakulta u s-setgħa li tidħol fil-profondita' tal-moħħ, qalb u kuxjenza tax-xhud li jkun xehed quddiemha b'mod li tkun tista' tistabbilixxi ċ-ċertezza assoluta ta' dak li jkun qed jaħseb u jgħid billi taqralu moħħu u qalbu.

14. Mill-banda l-oħra l-evidenza indiretta, dik li tistrieħ prinċipalment fuq iċ-ċirkostanzi u li tkun bażata fuq l-analiżi taċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, għalkemm mhix giddieba, tista' tkun qarrieqa. Huwa għalhekk li dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-massima li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun inevitabbilment univoka. Ċjoe li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni waħda biss. U xejn ħliefha. Għax altrimenti, din it-tip t'evidenza tista' tiżvijja lil Ġudikant mir-riċerka tiegħu tal-verita.

15. Il-Liġi penali **ma teħtieġx** li biex persuna tiġi misjuba ħatja tkun trid tiġi stabbilita s-suffiċjenza probatorja taċ-ċertezza assoluta, u dan għaliex Qorti rari ħafna tista' tkun konfrontata b'dan il-livell ta' prova. Fil-Liġi Maltija, bħal dawk li jsegwu l-proċedura penali imnisla mis-sistema Anglo-Sassoni, huwa biżżejjed li Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun konvinta lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni mill-provi imresqa mill-Prosekuzzjoni, u li ma jkunux

ġew newtralizzati fuq bażi ta' probabbilta' mid-Difiża, sabiex tkun tista' ssib ħtija.

16. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli stabbiliti tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-*Law of Evidence*. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fuq il-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sa' dak il-grad ta' prova, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut, in kwantu f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar u tkun tista' ssib ħtija fl-akkużat.

17. Imbagħad, dik il-Qorti wara li tkun għarblet kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta, biex tkun tista' ssib ħtija fl-imputat, il-Qorti tkun trid tkun żgura moralment, *sure* bl-Ingliż u fis-sistema Legali Ingliż,[7] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni in bażi għall-provi ammissibbli li jitresqu quddiemha.

18. Il-grad ta' suffiċjenza probatorja *lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni* huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ fis-sistema Ġuridiku Malti sabiex Qorti ta' ġustizzja kriminali tkun tista' ssib persuna akkużata ħatja ta' reat. Huwa livell li ma' jeħtieġx iċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet. Fil-każ Ingliż ***Majid***,[8] Lord Moses stqarr hekk :

[7] ***R v Majid***, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[8] ibid.

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

19. Inoltre, fil-ktieb tagħhom ***The Modern Law on Evidence***, Adrian Keane u Paul McKeown[9] jgħidu s-segwenti : -

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

20. Illi din it-tifsira mhix aljena għall-ġurisprudenza Maltija in kwantu anke l-Imħallef William Harding fis-sentenzi tiegħu kien xi drabi jagħmel riferenza għal-kunċett tas-sikurezza meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Peralta*** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

---

[9] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

21. Sabiex tara jekk dan il-livell ta' suffiċjenza probatorja intlaħaqx din il-Qorti trid, *inter alia*, tara jekk u safejn persuna tkun qed tixhed is-sewwa bil-prinċipji provduti lilha fl-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali. Jekk il-Qorti tqis li, applikati dawn il-prinċipji, xhud ikun qiegħed jixhed is-sewwa, allura tkun tista' toqgħod fuq dak li jkun qed jgħid jew fuq parti minn dak li jkun qed jgħid skont il-każ. Jispetta dejjem lil min ikun irid jiġġudika l-fatti jiddeċiedi jekk, applikati dawn il-prinċipji, jemminx xhud f'dak kollu li jkun qed jgħid jew safejn jemmen minn dak li jkun qed jgħid, u dan japplika wkoll meta x-xhud ikun xhud waħdieni tal-fatti allegati.

22. Huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, u dibju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża** li jwassal sabiex dak il-livell ta prova lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni jkun jista' jingħad li ma ntlaħaqx, u li allura bħala konsegwenza, l-akkużat ikun irid jiġi dikjarat mhux ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

Ikkunsidrat : -

23. Illi sewwieq ta' vettura bil-mutur għandu dmirijiet li jrid iżomm u josserva f'kull waqt li jkun qiegħed bl-i*steering wheel* f'idu. Karozza fi triq tista' tkun letali daqs arma proprja jekk mhux użata u misjuqa

bil-għaqal meħtieġ. Kull sewwieq irid f'kull ħin iżomm il-*proper look-out* bil-mezz viżiv kif ukoll bil-mezz tas-smiegħ, inkluż, bil-vetturi moderni dejjem aktar teknoloġikament avvanzati, bil-mezzi, attrezzi u apparat li l-karozzi jiġu mgħamra bihom.[10]

24. Is-sewwieq irid dejjem iżomm *proper look-out* u jsuq b'attenzjoni partikolari lejn iċ-ċirkostanzi u l-kondizzjonijiet prevalenti fit-triq, b'mod li jkun jista' jagħmel evalwazzjoni f'waqtha tas-sitwazzjoni li jkun qiegħed isuq fiha u dan sabiex jevita li jkun hemm riskju ta' kolliżjoni ma vetturi oħra jew inċidenti ma *pedestrians*.

25. Għalkemm hemm limiti ta' veloċita stabbiliti f'zoni u f'toroq partikolari, anke jekk sewwieq ikun qiegħed isuq fil-limiti tal-veloċita konsentita, huwa jrid dejjem isuq b'*safe speed* fiċ-ċirkostanzi partikolari prevalenti fit-triq li fiha jkun qiegħed isuq. Dan huwa meħtieġ sabiex f'kull waqt ikun jista' jieħu dik l-azzjoni proprja u effettiva sabiex ikun jista' jevita kolliżjoni ma vetturi oħra jew inċidenti ma *pedestrians* billi jkun jista' jnaqqas il-veloċita, jew iwaqqaf il-vettura misjuqa minnu jew li jieħu dik l-azzjoni evażiva skont il-każ biex tiġi evitata kolliżjoni jew inċident, u dan dejjem skond il-kondizzjoni prevalenti u ċ-ċirkostanzi tal-każ. Din l-azzjoni trid dejjem tkun pożittiva u meħuda f'waqtha b'rispett lejn l-osservanza tar-regolamenti tas-sewqan.

---

[10] bħal mirja, *rear cameras, sensors, alarms* eċċetra.

26.Mill-banda l-oħra anke l-*pedestrians* għandhom doveri importanti meta huma jkunu qegħdin jużaw it-triq. Dan huwa punt li joħroġ ċar mis-sentenza appellata kif ukoll mir-rikors tal-appell tal-appellanti. F'dan il-każ jirriżulta pruvat soddisfaċentement li l-parte civile ma kienx qiegħed jagħmel użu mill-*pedestrian crossings* provduti lilu kemm ftit il fuq u ftit l-isfel minn fejn kien qiegħed jaqsam it-triq. Il-fatt li hemm din l-abbundanza ta' *pedestrian crossings* huwa indikattiv ukoll tal-fatt li dik it-triq hija waħda traffikuża ħafna. U bħal ma s-sewwieqa huma obbligati li jżommu *proper look out* anke l-*pedestrians* għandhom id-dmir li jżommu għajnejhom, widnejhom u s-sensi tagħhom alert meta jkunu qegħdin jagħmlu użu mit-toroq – aktar u aktar meta jiġu biex jaqsmu triq. *Pedestrians* ma jistgħux jagħmlu manuvri ta' qsim ta' toroq bl-addoċċ u mingħajr ma jagħtu każ tat-traffiku li jkun għaddej minn dik it-triq – kemm jekk ikun qiegħed il-bogħod u aktar u aktar jekk ikun qiegħed viċin. Ebda *pedestrian* ma jista' jieħu riskju u jaqsam triq traffikuża għall-għarrieda; u dan għaliex meta jagħmel hekk huwa jkun qiegħed jipperikola l-inkolumnita tiegħu u ta' ħaddieħor, kemm sewwieqa u passiġġieri kif ukoll possibilment *pedestrians* oħra. *Pedestrian* ma jistax joħloq emerġenza subitaneja b'mod li jkun hu stess il-kawża ta' investiment, jew sinistru ieħor, mingħajr konsegwenzi.

27.Illi skond is-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Ludwig Micallef:***[11]

> Jispetta ghalhekk lill-Prosekuzzjoni tipprova b'mod konklussiv illi l-incident li fih miet Clifford Micallef sehh unikament jew almenu in parti,

[11] Deciza mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fis-17 ta' Awwissu 2010

tort ta' negligenza, traskuragni w nuqqas t'osservanza tar-regolamenti tat-traffiku da parti tal-imputat li tajjarha.

Sabiex tipprova dan il-Prosekuzzjoni ma tistax tistrieh fuq dak li l-Qorti tista' tahseb li gara, ghaliex il-gudikant irid necessarjament jiddeciedi iuxta allegata et probata. Id-dover tal-Prosekuzzjoni hu allura li jipprezenta quddiem il-Qorti, kaz konvincenti u pprovat li adegwatament jistabilixxi l-htija tal-imputat ghall-akkadut, li tipprova kondotta voluntarja, negligenti, konsistenti generikament f'nuqqas ta' hsieb 'imprudenza', 'negligenza' jew 'traskuragni' jew ta' hila, ta' 'imperizja' fl-arti jew professjoni jew konsistenti specifikament fin-nuqqas ta' osservanza tal-Ligijiet, regolamenti, ordnijiet u simili li tkun segwita b'ness ta' kawzalita' minn akkadut dannuz u involontarju.

Dan ifisser li fil-materja tal-kolpuz hemm necessarjament l-element t'attivita diretta ghal xi fini partikolari, li minhabba nuqqas ta' certu prekawzjoni jistghu jigu lezi jew danneggjati jew impregudikati l-interessi ta' terzi.[12] Il-konnotat karetteristiku tal-kulpa huwa l-prevedibilta' tal-event dannuz, li kondotta llegali ta' xi hadd tista' ggib. Din hija l-kulpa normali jew l-hekk imsejha 'colpa incosciente' a differenza minn dik imsejha 'colpa cosciente', li hija l-kulpa bl-element fiha tal-previst tal-akkadut.

Hemm diversi forom ta' kodotta kolpuza derivanti minn att ta' negligenza, imprudenza, imperizja u non ossevanza tal-ligijiet, regolamenti, ordnijiet u simili. L-imprudenza tigi mill-agir ta' xi hadd minghajr ma jiehu l-opportuni kawteli. In-negligenza tigi mid-disattenzjoni u disakkuratezza tal-agent fil-kondotta tieghu. L-imperizja hija l-forma specifika tal-kulpa professjonali cioe' kif jghid **Manzini**:- "L-inettitudine e insuficienza professionale generale o specifica, nota all' agente di cui egli vuole non tener conto".

Il-kulpa tista' tkun dovuta wkoll ghal non osservanza tal-ligijiet, regolamenti, odnijiet u simili bhal ma huma l-assjem ta' regoli predisposti mill-Ordinanza tat-Traffiku –Kap 65, il-High Way Code – Motor Vegicle Regulations – bl-iskop li jigu evitati l-possibiltajiet ta' hsara u dannu lil terzi.....

...Fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appelli Kriminali nhar il-21 ta' Marzu 1996 fl-ismijiet **il-Pulizija vs Richard Grech** dik il-Qorti sostniet is-segwenti:-

"Huwa mehtieg ghal kostituzzjoni tar-reat involontarju skond l-artikolu 225 (li japplika wkoll għal dak li jirrigwarda l-artikolu 226 tal-Kodiċi

[12] Emfazi tal-Qorti.

Kriminali)[13] tal-kodici Penali, li tirrikorri kondotta volontarja, negligenti – konsistenti generikament f'nuqqas ta' hsieb, imprudenza fl-arti jew fil-professjoni, jew konsistenti specifikament f'nuqqas ta' tharis ta' regolamenti, li tkun segwita b'ness ta' kawzalita' minn event dannuz involontarju. Ghandu jigi premess li ghal accertament tal-htija minhabba f'kondotta effettivament adegwata ma' dik ta' persuna li s-sapienza umana identifikat mal- bonus pater familias, dik il-kondotta cioe' fil-kaz konfet, kienet tigi uzata minn persuna ta' intelligenza, diligenza u sensibilita normali, kriterju dan li filwaqt li jservi ta' gwida objettiva ghal gudikant, jhallieh fl-istess hin, liberu li jivvaluta d-diligenza tal-kaz konkret."

L-awtur Taljan **Giorgi** fil-ktieb tieghu **Teoria delle Obbligazione** – 1127 pagna 46 ighid:-
"La diligenza del buon padre di famiglia costituisce in criterio abbastanza indeterminate per lasciare al giudice Liberta' di valutazione".

[13] Test inserit minn din il-Qorti.

Fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija v Leonard Grech deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-hamsa ta' Settembru, 1990**, il-Qorti dahlet fid-dettal dwar in-natura tal-kolpa f'dawn il-kawzi. In succint fuq skorta ta' awturi u gurisprudenza, t-trepod tal-kolpa gie definit bhala:
1. la volontarieta dell'atto;
2 la mancata previsione dell'effetto nocivo;
u
3 la possibilita di prevedere.

Bhala konkluzzjoni tad-definizzjoni li din il-Qorti trid taghti lit-terminologija culpa, ghalhekk jibqa' dejjem li l-element taghha huwa volontarjeta' tal-att, in-nuqqas ta' previzjoni tal-effetti dannuzi ta' dak l-att u l-possibilta' ta' previzjoni ta' dawk l-effetti dannuzi. Jekk l-effetti dannuzi ma kienux prevedibbli, hlief b'diligenza straordinarja li l-ligi ma tesigix u li semmai tista' ggib culpa levissima li ma hiex inkriminabbli, ma hemmx htija (vide **Il-Pulizija vs John Vella** deciza nhar il-15 ta' Dicembru 1958 mill-Qorti ta' l-Appelli Kriminali).

X'inhu l-obbligu tas-sewwieq fil-posizzjoni tal-imputat? Ir-risposta tohrog mil-Ligi u senjatament mill-Artikoli 225 u 226. Dan jimporta li l-prosekuzzjoni trid tipprova, f'kazijiet bhal dak odjern, illi l-imputat kien kolpevoli ta' nuqqas ta' hsieb, jew ta' traskuragni jew li naqas li jhares xi regolamenti, f'dan il-kaz, r-regolamenti tat-traffiku. Il-prosekuzzjoni trid tipprova in-nexus bejn il-mewt (jew il-ġrieħi)[14] tal-vittma u t-traskuragni tal-imputat, liema nexus irid irendi t-traskuragni l-kawza immedjata u prossima tal-effett, wara trid ukoll tipprova li t-traskuragni kienet culpable negligence u cioe' li tammonta ghal criminal misconduct. (vide **Il-Pulizija vs Manuel Schembri** deciza nhar it-28 ta' Novembru 1949 mill-Qorti ta' l-Appelli Kriminali.)

Irid jigi determinat allura jekk l-imputat kienx hati ta' xi nuqqas ta' hsieb jew traskuragni jew ta' nuqqas ta' tharis tar-regolamenti.

Kif tajjeb osservat il-prosekuzzjoni fin-nota taghha fis-sentenza moghtija mill-**Qorti tal-Appell Kriminali nhar s-sitta ta' Mejju, 1997** fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija v Alfred Mifsud,** il-Qorti sejra taghmel referenza ghal dak li gie enuncjat u t-tifsiriet li ghandhom jinghataw lil kull tip ta' sewqan li jiddipartixxi minn sewqan proprju:

"Sewqan traskurat (negligent driving) hu kwalsiasi forma ta' sewqan li jiddipartixxi minn, jew li ma jilhaqx il-livell ta' sewqan mistenni minn sewwieq ragonevoli, prudenti, kompetenti u ta' esperjenza. Bhala regola l-ksur tar-regolamenti tat-traffiku kif ukoll in-non-osservanza tad-disposizzjonijiet tal-Highway Code li jincidu fuq il-mod jew il-kwalita' ta' sewqan ta' dak li jkun, jammonta wkoll ghal sewqan traskurat.

[14] Test miżjud minn din il-Qorti.

Sewqan bla kont (reckless driving) hu deskritt fis- Subartikolu [2] tal-imsemmi Artikolu 15, bhala 'sewqan bi traskuragni kbira'. Din t-tieni ipotesi, jigifieri ta' sewqan bla kont, tikkontempla s-sitwazzjoni fejn il-grad ta' traskuragni tkun kbira, u tinkludi l-kazijiet 'fejn wiehed deliberatament jiehu riskji fis-sewqan li m'ghandux jiehu, minhabba l-probabilita ta' hsara li tista' tirrizulta lil terzi, kif wkoll kazijiet fejn wiehed ikun indifferenti ghal tali riskji'.

Sewqan perikoluz (dangerous driving) jirrikjedi li fil-kaz partikolari, s-sewqan kien ta' perikolu ghal terzi jew ghal proprjeta taghhom. Biex wiehed jiddeciedi jekk kienx hemm dana l-perikolu, wiehed irid jara c-cirkostanzi kollha tal-kaz, inkluzi l-hin w il-lokalita tal-incident u l-presenza o meno ta' traffiku iehor jew ta' nies ghaddejjin bir-rigel. Naturalment, sewqan f'kaz partikolari jista jaqa' taht tnejn jew aktar minn dawn t-tlett forom ta' sewqan, f'liema kaz, japplikaw id-disposizzjonijiet tal-ligi w id-dottrina in materja ta' konkors ta' reati. Ai finijiet ta' piena, l-legislatur pogga s-sewqan bla kont w is-sewqan perikoluz fl-istess keffa. Ir-reat ta' sewqan traskurat hu kompriz w involut f'dak ta' sewqan bla kont u f'dawk ta' sewqan perikoluz." (**vide Il-Pulizija v Charlotte Chamberlain, deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-hamsa w ghoxrin ta' Mejju, 1950**). "

Illi din il-Qorti hija tal-fehma li f'materja ta' incidenti stradali il-provi indizzjarji, hafna drabi jista' jkunu siewja ferm, u xi drabi jistghu anki jkunu siewja ferm aktar minn dawk okulari li, kultant jistghu ikunu biss soggettivi u kultant, u x'aktarx iva milli le, ikunu kuluriti b'dak li jissejjah "esprit de voiture". U mbaghad fejn ma jkunx hemm xhieda okulari li jistghu jiddeskrivu jew jispjegaw dak li gara, dawn il-provi indizzjarji, jistghu facilment u minghajr bzonn ta' hafna tigbid, jaghtu stampa cara tad-dinamika tal-incident. S'intendi, bhal kull prova indiretta ohra, jridu jkunu tali li jwasslu ghal konkluzzjoni univoka u li biha l-gudikant ikun moralment konvint lill hinn minn kull dubju dettat mir-raguni mill-htija jew responsabbilta' kriminali tal-imputat jew akkuzat."

28. Illi l-appellanta kienet qegħda ssuq wara li dalam, fi triq dritta, li kienet mixgħula bid-dawl tal-arbli tal-gvern filwaqt li kien hemm ukoll id-dwal tal-karozzi li kienu qegħdin isuqu minn dik it-triq. Jirriżulta wkoll li għal ħin tal-inċident kien hemm ix-xita li wkoll bdiet traxxax. Issa huwa evidenti kemm għas-sewwieq kif ukoll għall-passant li f'dawk il-kundizzjonijiet tat-triq u kundizzjonijiet

atmosferiċi ikun meħtieġ grad t'attenzjoni akbar minħabba l-fatt li l-viżwali tkun xi ftit jew wisq imdgħajfa, kemm minħabba li jkun dalam, kif ukoll minħabba li bdiet nieżla x-xita. Is-sewwieq irid isuq b'mod aktar prudenti, juża l-*wipers* biex ikollu l-windscreen ħieles mill-ilma b'mod li jkun jista' jara sew xi jkun hemm quddiemu. Irid iżomm għajnejh kontinwament fuq it-triq u jrid ibaxxi l-veloċita tiegħu għal *safe speed* konsoni ma' dawk il-kundizzjonijiet u ċirkostanzi prevalenti li jkun qed isuq fihom f'dik it-triq partikolari.

29.Il-*pedestrian* ukoll irid joqgħod attent minn fejn jaqsam u kif jaqsam it-triq. Minkejja li tkun nieżla x-xita u ma jkunx irid jixxarrab, jekk jiddeċiedi li jaqsam it-triq, irid joqgħod attent li ma jiġix imtajjar! F'dawn iċ-ċirkostanzi, il-*pedestrian* kellu jżomm quddiem għajnejh ukoll li min ikun qed isuq f'dawk il-kundizzjonijiet kellu ostaklu ieħor fit-triq minbarra d-dlam ta' wara nżul ix-xemx u li jkun irid jegħleb – ix-xita li tkun nieżla – li xi ftit jew wisq ittellef mill-kjarezza tal-viżwali. B'hekk f'dawk il-kundizzjonijiet anke l-*pedestrian* irid iżomm attenzjoni u prudenza akbar meta jiġi biex jaqsam triq. Il-pedestrian għandu dmir lejh innifsu li ma jqiegħedx lilu nnifsu f'posizzjoni ta' periklu bil-manuvri li jagħmel fi triq traffikata minn vetturi bil-mutur.

30.Mistqarr dan kollu, din il-Qorti tqis li mill-assjem tal-provi prodotti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, dik il-Qorti setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha fis-sentenza appellata. Kif kellha d-dritt li tagħmel, il-Qorti tal-

Maġistrati emnet il-verżjoni tal-fatti kif spjegati mill-parte civile, setgħet tqabbilhom mal-provi indiretti li jirriżultaw mill-atti – fosthom l-iskizz u l-verżjonijiet a tempo vergine mogħtija mill-partijiet, nonche dawk tal-Pulizija.

31. Interessanti ħafna l-fatt li fl-ewwel verżjoni mogħtija fuq il-post fis wara l-inċident lill-Pulizija,[15] kienet l-appellanti stess li qalet li waqt li kienet ġejja minn Ħaż-Żabbar u ssuq fuq Triq Hompesch fil-Fgura, f'daqqa waħda rat lill-parte civile quddiem il-bonnet u wkoll ħasset **<u>li kellha tiġbed l-attenzjoni tal-Pulizija li dak il-ħin kienet qed tqattar ix-xita</u>**. L-appellanta żiedet dan id-dettall li jindika li hija mill-ewwel marret fuq id-difensiva. Donnu riedet tgħid li x-xita kellha sehem x'tilgħab f'dan l-inċident. Hu hekk hu. Kif intqal aktar il-fuq, meta tkun nieżla x-xita, il-prudenza tas-sewwieq fis-sewqan tiegħu trid tiżdied minħabba dan l-ostaklu ġdid għall-viżwali tiegħu. U jispetta lis-sewwieq li jara kif jagħmel biex dan l-ostaklu jegħlbu jew itaffih bl-aktar mod effikaċi possibbli b'mod li ma jkunx ta' xkiel għas-sewqan tiegħu. Dan huwa simili għal meta sewwieq jiġi mogħmi mix-xemx li tkun faċċata tiegħu. Ma jistax iwaħħal fix-xemx li telgħet jekk hu ma jkunx qed jara u jseħħ inċident waqt li qed isuq. Hu obbligat li jieħu l-miżuri meħtieġa.

32. Apparti minn hekk fix-xiehda tagħha a fol 52 et seq, l-appellanti tvarja ftit dak li kienet qalet lil PS1480 Sandro Mallia. A fol 52 tgħid li kienet tiftakar li kienet qed issuq bilmod u **<u>f'daqqa waħda minn taħt l-għajn rat raġel ġej quddiemha eżatt</u>** u kif għafset il-pedala

[15] Deposizzjoni ta' PS1480 Sandro Mallia a fol 5.

tal-gas (sic! aktar tard tikkoreġi lilha nnifisha u tgħid li riedet tgħid brake. Lapsus Freudjan dan?) ma laħqetx għax kien wisq viċin. Din il-verżjoni turi li dan ma feġġx minn imkien u għall-għarrieda għal quddiem il-bonnet tal-karozza misjuqa minnha; iżda almenu hija kella ċ-ċans tarah għalkemm minn taħt il-għajn.

33. Minbarra dan a fol 54 meta ġiet mitluba biex tispeċifika fuq l-iskizz skontha fejn kienet waslet bil-karozza tagħha qabel l-inċident hija tgħid li *issa jiena kont diga qbizt dil-bicca koknt qisni wasalt hawn* ***<u>x'hin rajtu fin-nofs</u>***. Il-mistoqsija tiġi waħdedha. Kif setgħet tarah minn taħt il-għajn meta imbagħad hawnhekk qegħda tgħid li ratu fin-nofs, wieħed jifhem, tat-triq?

34. Apparti minn hekk, skont kif iddeskriviet l-appellanta, dan ir-raġel kien qiegħed jaqsam minn naħa tal-lemin għan-naħa tax-xellug tat-triq u b'hekk daħal għal quddiemha u hi ratu minn taħt il-għajn, u kien viċin ħafna tagħha, kif tispjega li skontha stess id-daqqa dan ir-raġel ħadha fuq in-naħa **<u>tax-xellug</u>** tal-karozza tagħha – meta dan – skont ma xehdet hi kien ġej minn naħa tal-lemin tagħha u li l-ewwel darba li ratu kien biss xi metru l-bogħod minnha?[16]

35. Dawn l-isfumaturi fil-verżjoni tal-appellanta juru li hija fil-fatt kienet, f'xi mument, rat lill-appellant li kien fin-nofs tat-triq iżda minħabba li ma kellhiex il-viżwali tagħha tajba jew għax ma kienetx għajnejha kostantement fuq it-triq ma ratux f'ħin utli li setgħet

[16] Ara fol 56 tal-proċess.

tevita l-investiment tiegħu meta hija ratu l-ewwel darba kien biss metru l-bogħod minnha.

36.F'dan il-kwardu probatorju l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legalment u raġonevolment temmen lill-parte civile u l-evidenza ċirkostanzjali magħquda flimkien u ssib lill-appellanti responsabbli għall-inċident de quo.

37.Illi mill-affidavit u ċ-ċertifikat ta' Mr Ray Gatt jirriżulta li l-parte civile sofra wkoll ġrieħi li ħallew *global impairment ratings for the injuries sustained to the right lower limb of 25%.* Dan wara li huwa spjega dettaljatament il-problemi li rriskontra fis-sieq il-leminija u d-debbulezzi li kienu ser jibqgħu fuq ġismu u b'mod partikolari fuq it-tħaddim tas-sieq il-leminija. Dawn jinkwadraw ruħhom fil-qafas ta' dak li jipprovdi l-artikolu 218 tal-Kodiċi Kriminali.

38.B'hekk il-Qorti tal-Maġistrati setgħet legalment u raġonevolment tikkonkludi wkoll li l-offiża involontarja rekata fuq il-persuna ta' Patrick Busuttil kienet tinkwadra bħala offiża ta' natura gravi fuq il-persuna tal-parte civile fit-tifsira tal-artikolu 218 tal-Kodiċi Kriminali.

39.Illi kwantu għall-aggravju relattiv għall-piena inflitta, din il-Qorti tadotta dak mgħallem fl-appell kriminali superjuri fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs. Marco Zarb***, deċiża nhar il-15 ta' Diċembru 2005, ġie deċiż li l-Qorti ta' l-Appell Kriminali ma tiddisturbax is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Ewwel Istanza sempliċiment għaliex dik is-sentenza kienet tippreskrivi piena li

kienet għola minn dik li l-Qorti tal-Appell Kriminali kienet kieku tagħti kieku kienet hi li qegħda teroga l-piena.

40. Biex l-appell mill-piena jirnexxi, kien meħtieġ li l-appellant juri li l-piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati kienet toħroġ barra mill-parametri tal-piena jew miżuri applikabbli għall-każ. Din il-Qorti ma tinterferix ma pieni li ma jkunux jidhru li huma żbaljati fil-prinċipju, għalkemm ikunu jidhru li huma pieni ħorox għal xi Ġudikanti. Biex piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati tkun tista' tiġi mibdula jrid jiġi pruvat li kien hemm xi żball fil-prinċipju wara l-għoti ta' dik il-piena.

41. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fl-Ingilterra żviluppat ukoll il-kunċett ta' sindakabilita tal-piena tal-Qorti tal-Ewwel Istanza fil-każ li din tkun eċċessiva jew manifestament eċċessiva. Biss dan ma jfissirx li sempliċiment għax sentenza tkun tidher li hija fuq in-naħa aktar severa din tkun tissodisfa dan it-test tal-eċċessivita jew eċċessivita manifesta. Anzi dik il-Qorti ttenni li appell fuq tali piena jkun jista' jiġi milqugħ jekk jirriżulta li s-sentenza tkun barra l-parametri tal-piena li tkun applikabbli għall-offiża in kwistjoni u għaċ-ċirkostanzi tal-ħati u mhux għaliex tkun piena li tkun għola minn dik li kieku l-Qorti tal-Appell kienet teroga għall-każ in kwistjoni. Dawn il-prinċipji ġew ukoll imħadnin minn din il-Qorti, kolleġjalment komposta fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Carmen Butler et*** deċiża nhar is-26 ta' Frar 2009 fejn ġie mistqarr ukoll is-segwenti :

> 8. Fil-verita`, dawn il-principji huma rifless tal-principju l-iehor li meta jkun hemm sentenza li tigi appellata mill-hati, il-Qorti tal-Appell Kriminali, bhala regola, ma tiddisturbax il-piena erogata mill-ewwel qorti sakemm

> dik il-piena ma tkunx manifestament sproporzjonata jew sakemm ma jirrizultax li l-ewwel qorti tkun naqset milli taghti importanza lil xi aspett partikolari tal-kaz (u anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti) li kien jincidi b'mod partikolari fuq il-piena. S'intendi, kif diga` nghad, "sentencing is an art rather than a science" u wiehed ma jistax jippretendi xi precizjoni matematika jew identita` perfetta fit-tqabbil tal- fatti ta' kaz ma' iehor jew tal-piena erogata f'kaz ma' dik erogata f'kaz iehor.

42. Issa f'dan il-każ din il-Qorti taqbel mal-Qorti tal-Maġistrati u mal-appellanta li l-parte civile, għalkemm mhux il-kawża unika ta' dan l-inċident, ikkontribwixxa b'mod attiv għall-dan l-inċident in kwantu f'dawk il-kondizzjonijiet tat-triq traffikuża u l-kondizzjonijiet atmosferiċi partikolari għażel li jaqsam dik it-triq minn dak il-punt minkejja li ftit il-fuq u ftit l-isfel kien hemm il-*pedestrian crossings*. Anke l-parte civile kien marbut li juża d-diliġenza tal-bonus pater familias meta jiġi biex jaqsam it-triq. U kjarament dan ma għamlux. Dan in-nuqqas tal-parte civile għandu wkoll jiġi meħud in konsiderazzjoni minn din il-Qorti wkoll għall-fini tad-determinazzjoni tal-piena ġusta f'dan il-każ.

43. Illi din il-Qorti taqbel ukoll mal-appellanta li mill-provi ma jirriżultax li hija kienet qegħda ssuq b'mod perikoluż jew azzardat. Fil-fatt hija ġiet mixlija bl-offiżi gravi involontarji u ma ġietx mixlija wkoll bir-reati kontra l-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta.

44. Il-piena stabbilita mill-artikolu 226(1)(a) tal-Kodiċi Kriminali u li tiegħu l-appellanta ġiet misjuba ħatja jġorr il-piena ta' priġunerija għal żmien mhux iżjed minn sena jew multa mhux iżjed minn erbat elef sitt mija u tmienja u ħamsin euro u ħamsa u sebgħin

ċenteżmu (4,658.75). Il-Qorti tal-Maġistrati għażlet li timponi multa t'elf euro (€1000), u li għalhekk hija anqas minn kwart tal-multa massima li setgħet timponi. Dan juri li l-Qorti tal-Maġistrati użat il-qies u attenzjoni meta imponiet din il-multa li hija kjarament kemm fil-parametri tal-piena skont il-Liġi u bl-ebda mod ma hija eċċessiva.

45. Illi din il-Qorti pero ma tqisx li fiċ-ċirkostanzi tal-każ u l-mod kif seħħ dan is-sinistru kien proporzjonat li flimkien mal-multa tiġi imposta wkoll is-sospensjoni tal-liċenzji tas-sewqan tal-appellanta. Din il-Qorti ma tqisx li l-Qorti tal-Maġistrati kellha legalment u raġonevolment l-estremi legali u fattwali għalbiex timponi konsegwenza daqstant ħarxa f'dan il-każ.

Deċide

Għaldaqstant din il-Qorti qegħdha tilqa' l-appell ta' Sharon MIHALIK in parti u filwaqt li tikkonferma dik il-parti tas-sentenza fejn sabet lill-appellanti ħatja u fejn imponiet il-piena t'elf euro (€1000) multa, tħassarha f'dik il-parti fejn ikkundannat lill-appellanta għas-sospensjoni tal-liċenzji kollha tas-sewqan tagħha għal perjodu ta' xahar.

Aaron M. Bugeja
Imħallef